

АНОТАЦІЯ

Туранський М.О. Інформаційно-психологічне забезпечення операції з анексії Криму Російською Федерацією: історичні передумови та практична реалізація. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія». Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Львів, 2020.

У дисертації з позицій комплексного підходу здійснено дослідження історичних передумов вторгнення Росії в Автономну Республіку Крим у 2014 році та практичне забезпечення інформаційно-психологічної операції з анексії півострова. На підставі сучасних наукових поглядів уточнені дефініції понять «гібридна війна», «інформаційна війна», «інформаційно-психологічна операція». У науковий обіг введено матеріали, які засвідчували російську військово-політичну експансію проти української держави.

У хронологічному вимірі показана пропагандистська боротьба радянської влади, а після руйнації СРСР – російських керівних кіл за встановлення свого контролю над Кримом. Широкомасштабна культурна експансія Росії була невід'ємною складовою у підготовці до анексії Кримського півострова, де під гаслами підтримки співвітчизників російський уряд реалізовував маніпулятивну політику формування у кримчан антиукраїнської світоглядної позиції. Завдяки інформаційному впливові у населення півострова були створені відповідні стереотипи мислення, що орієнтувало людей у потрібному для російської верхівки напрямку. З'ясовано, що великим недоліком політики київської влади в АРК було нерозуміння того, що світоглядне протистояння змістилось у сферу культури, яка тривалий час залишалася на другому плані. Україна зі значним запізненням почала протидіяти російській пропагандистській системі.

Доведено, що підготовка анексії півострова була частиною реалізації геополітичної доктрини Кремля, про що свідчить завчасна підготовка декількох сценаріїв вторгнення на нашу територію. Анексований український Крим був фактично перетворений в полігон для тестування і перевірки нових концепцій інформаційних та спеціальних операцій. Пропагандистська складова стала ключовою в російській окупації Криму, будучи не доповненням до збройної агресії, а самостійним елементом гібридної війни проти України. Інформаційно-психологічна операція в Автономній Республіці Крим була підготовленою за цілями, технологіями, заходами акцією. Її цільовими аудиторіями були, крім кримчан, населення Росії; російськомовні громадяни України; військовослужбовці Збройних Сил України, частини яких були дислоковані на території автономії; міжнародна спільнота. Запропоновано періодизацію інформаційної експансії Росії в Криму – від латентної фази, через ескалацію до постанексійного зниження інформаційної напруги довкола інкорпорації півострова. З'ясовано, що латентна фаза включала у себе окремі ІІсО, які здійснювалися за чотирма етапами. Потужний інформаційно-психологічний тиск на цільові групи був спрямований у русло ревізії історичних подій, перегляду кордонів України, дискредитації її політичного курсу, формування негативної думки про вище українське керівництво, повсюдне впровадження російських наративів. Показано, що інформаційні методи боротьби стали вирішальними в ході анексії АРК і забезпечили розгортання сил спеціальних операцій в автономії та швидке захоплення важливих об'єктів інфраструктури. Висвітлено технології та методи пропаганди, що були застосовані під час проведення кримської ІІсО. Встановлено, що події на півострові у 2014р. незаперечно можна кваліфікувати як злочинну агресію РФ проти України у вигляді незаконної окупації й анексії української території. Після анексії інформаційна політика РФ була спрямована на підкріплення ідеологеми про історичну приналежність півострова Росії, визнання законності кримського «референдуму», легітимізацію окупаційної влади, інтеграцію Криму в

російський правовий, політичний, інформаційний простір та цілеспрямовану дезінформацію світової громадськості стосовно реального стану речей в окупованій автономії. Доведено, що протидія російським інформаційно-психологічним впливам вимагає створення стратегічного історичного наративу, посилення української самоідентифікації, а також поглибленого аналізу й прогнозування інформаційних небезпек з боку Російської Федерації.

Ключові слова: анексія, Автономна Республіка Крим, інформаційно-психологічна операція, окупація, Російська Федерація, інформаційно-психологічний вплив, пропаганда, дезінформація, маніпуляції.

SUMMARY

Turanskyi M.O. Information and psychological support of the operation for the annexation of Crimea by the Russian Federation: historical background and practical implementation. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for a doctor of philosophy. Specialty 032 – History and Archaeology. National Academy of the land forces named after Hetman Petro Sagaidachnyi. Ivan Krypyakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, 2020.

In the dissertation with a complex view were studied historical preconditions of the Russian invasion into the Autonomous Republic of Crimea in 2014 and practical studies of the information-psychological operation with the annexation of the peninsula. On the basis of modern scientific approaches the definitions of the concepts «hybrid war», «information war», «information-psychological operation» are specified. Materials attesting to Russia's military-political expansion against the Ukrainian have been put into scientific circulation. The chronological dimension shows the propaganda struggle of the Soviet government, and after the collapse of the USSR – of the Russian ruling circles for the establishment of their

control over the Crimea. Russia's large-scale cultural expansion was an integral part of the preparations for the annexation of the Crimean peninsula, where, under the slogans of supporting its compatriots, the Russian government pursued a manipulative policy of forming an anti-Ukrainian worldview among the Crimean people. Due to the informational influence of the population of the peninsula, appropriate stereotypes of thinking were created, which guided people in the right direction for the Russian leadership. It turned out that a major shortcoming of the policy of the Kyiv authorities in Crimea was the misunderstanding that the ideological confrontation had shifted to the sphere of culture, which had long remained in the background. Ukraine started to oppose the Russian propaganda system with a significant delay. It has been proved that the preparation for the annexation of the peninsula was part of the implementation of the Kremlin's geopolitical doctrine, as evidenced by the early preparation of several scenarios of invasion of our territory. The annexed Ukrainian Crimea was effectively turned into a testing ground for testing new concepts of information and special operations. The propaganda component became key in the Russian occupation of Crimea, being not an adjunct to armed aggression, but an independent element of the hybrid war against Ukraine.

Information and psychological operation in the Autonomous Republic of Crimea was prepared by the goals, forms, measures of the action. Its target audiences were, in addition to the Crimean people, the population of Russia; Russian-speaking citizens of Ukraine; servicemen of the Armed Forces of Ukraine, parts of which were stationed on the territory of the autonomy; international community. It is proposed to periodize the information expansion of Russia in the Crimea from the latent phase, through escalation to post-axial reduction of information tension around the incorporation of the peninsula. It was found that the latent phase included separate IPsO, which were carried out in four stages. Strong informational and psychological pressure on the target groups was directed at the revision of historical events, revision of Ukraine's borders, discrediting its political

course, forming a negative opinion of the Ukrainian leadership, widespread implementation of Russian narratives.

It has been shown that information methods of struggle became decisive during the annexation of the Crimea and ensured the deployment of special operations forces in the autonomy and the rapid capture of important infrastructure. Technologies and methods of propaganda used during the Crimean IPSO are highlighted. It is established that the events on the peninsula in 2014 can undoubtedly be qualified as a criminal aggression of the Russian Federation against Ukraine in the form of illegal occupation and annexation of Ukrainian territory. After the annexation, Russia's information policy was aimed at reinforcing the ideology of Russia's historical affiliation, recognizing the legitimacy of the Crimean «referendum», legitimizing the occupying power, integrating Crimea into Russia's legal, political, information space, and purposefully misinforming the world community about the real situation. It is proved that counteraction to Russian informational and psychological influences requires the creation of a strategic historical narrative, strengthening of Ukrainian self-identification, as well as analysis and forecasting of informational dangers on the part of the Russian Federation.

Key words: annexation, Autonomous Republic of Crimea, information-psychological operation, occupation, Russian Federation, information-psychological influence, propaganda, misinformation, manipulations.

Список публікацій здобувача

1. Статті, в яких опубліковані основні результати дисертації

Туранський М.О. Тижневик «Военно-промышленный курьер» як джерело маніпулятивно-пропагандистської інформації у латентній фазі підготовки Росії до анексії Криму (2004–2013рр.). *Військово-науковий вісник*. Львів: НАСВ, 2017. Вип.28. С.216–227.

Туранський М.О. Пропагандистська кампанія Росії у підготовці до анексії Кримського півострова. *Військово-історичний меридіан: електронний*

науковий фаховий журнал. Київ: Інститут історії України, 2017. Вип.3(17). С.67–81.

Туранський М.О. Культурна експансія Росії в Автономній Республіці Крим наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»*. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2018. Вип.129 (№2). С.61–66.

Туранський М.О. Крим крізь призму геополітичних прагнень Росії: маніпуляції суспільною свідомістю. *Військово-науковий вісник*. Львів: НАСВ, 2018. Вип.30. С.238–247.

Туранський М.О. Інформаційно-психологічні операції в гібридній війні: історіографічний аспект. *Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки»*. Черкаси, 2018. №1. С.111–121.

Туранський М.О., Харук А.І. Гібридна війна та анексія Криму очима польських дослідників. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів: Інститут українознавства імені І.Крип'якевича, 2019. Вип.12. С.194–204.

Туранський М.О., Куцька О. М. Роль російських теле- і радіоканалів в інформаційно-пропагандистському забезпеченні окупації Криму. *Воєнно-історичний вісник*. Київ: НУОУ, 2019. Вип.2 (32). С.99–112.

Turanskyi M.O. The Impact of Pro-Russian Public Organizations and Parties in the Annexation of the Crimea to the Russian Federation. *UR Journal of Humanities and Social Science*. Rzeszow (Polska), 2018. №4 (9). S.69–88.

2. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Туранський М.О. Деякі питання удосконалення організації протидії негативному інформаційно-психологічному впливу з боку РФ з урахуванням досвіду АТО. *Застосування Сухопутних військ Збройних Сил України у конфліктах сучасності: Зб. тез доповідей наук.-практ. конф., 17 листопада 2016р.* Львів: НАСВ, 2016. С.102.

Куцька О.М., Туранський М.О. Причини «неактивності» військових частин Збройних Сил України в ході анексії Криму Російською Федерацією.

Відродження українського війська: сучасність та історична ретроспектива: Зб. матеріалів міжнар.наук.конф.1–2 грудня 2016р. Київ: НУОУ, 2016. С.132–133.

Туранський М.О. Застосування Російською Федерацією органів інформаційно-психологічних операцій в питанні анексії Криму. *Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2017р. Київ: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2017. С.95–98.*

Туранський М.О. Застосування Російською Федерацією органів інформаційно-психологічних операцій під час анексії Криму. *Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 9 червня 2017 р. Маріуполь: Донецький державний університет управління, 2017. С. 295–296.*

Туранський М.О. Російські ЗМІ у підготовці до анексії Криму: маніпулювання стереотипами. *Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: Тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів, 26 квітня 2018р. Київ, 2018. С.242.*

Туранський М.О. Анексія Криму – російський виклик міжнародній системі безпеки. *Виклики політики безпеки: історія і сучасність: Зб. тез доповідей між нар. наук. конф., 18–19 жовтня 2018р. Львів: НАСВ, 2018. С.42–43.*

Туранський М.О. Пропагандистські технології Кремля в створенні антиукраїнських настроїв у латентній фазі підготовки до анексії Криму. *Сучасна війна: гуманітарний аспект: Всеукр. наук.-практ. конф., 1 червня 2018 р. Харків: Нац.університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2018. С.159–163.*

Туранський М.О. Підготовка анексії Криму Російською Федерацією у світлі військової антропології. *Людина і техніка у визначних битвах світових*

воєн ХХ століття: Зб. тез доповідей міжнар. наук. конф., 25–26 червня 2019 р. Львів: Національна академія Сухопутних військ, 2019. С.165–167.